

Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів

Житомирський державний університет імені Івана Франка (м. Житомир)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. У зв'язку з малорухомим способом життя сучасних учнів перед вищою школою гостро стоїть проблема підготовки спеціалістів фізичного виховання до самостійної оздоровчої діяльності підростаючого покоління. На сьогодні моделі формування готовності студентів факультету фізичного виховання до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів немає, тому мета статті – розкрити сутність основних чинників формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів.

Відомо, що перед учителем фізичної культури стоїть завдання – навчити учнів на уроках фізичної культури виконувати фізичні вправи так, щоб вони могли самостійно займатися фізкультурно-оздоровчою діяльністю. Тож Л. І. Іванова стверджує, що при підготовці майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої діяльності потрібно активізувати його увагу на вмінні здійснювати методичну функцію під час навчання школярів управно виконувати фізичні вправи [1, 39].

Педагог повинен виховати в учнів свідоме ставлення до свого здоров'я як найвищої соціальної цінності, формувати в них гігієнічні навички й потребу вести здоровий спосіб життя.

А ще він мусить мати не тільки високу професійну підготовку, а й належну фізичну культуру, тобто правильно ставитися до свого здоров'я, щоб забезпечити виконання програмового матеріалу.

В. Д. Фролов, Я. І. Олексієнко, І. О. Дудник також звертають увагу на те, що спеціаліст не буде конкурентоспроможним, якщо буде хворобливим, непрацездатним, не вмітиме знімати втому та напругу. Хороший фізичний стан є важливою передумовою високої продуктивності будь-якої праці. Тому вони виділяють такі якості, які можна сформулювати на заняттях фізичної культури, щоб успішно займатися професійною діяльністю: відповідальність, висока фізична працездатність, дисциплінованість, організованість, рішучість, охайність, доброзичливість, критичний підхід до оцінювання своїх вчинків і дій інших, вміння відновлювати фізичні сили та знімати нервово-емоційне напруження [2].

Суспільство потребує розумної, творчої особистості вчителя, яка володіє сучасними педагогічними технологіями й мистецтвом спілкування, є носієм загальнолюдських цінностей. Праця вчителя фізичної культури повинна бути спрямована на навчальну та оздоровчу діяльність учнів. Тому професійно-педагогічна діяльність вимагає від майбутнього фахівця фізичної культури послідовних дій, певної логіки мислення.

Л. П. Сущенко вважає, що професія вчителя фізичної культури «безпосередньо пов'язана з підвищенням культури і передбачає як показник професіоналізму наявність інтуїтивного й творчого мислення та здібностей до якісного аналізу явищ і процесів, відповідальність за загальнолюдський результат професійної діяльності» [3, 192].

Гуманістична парадигма освіти вимагає від сучасного вчителя фізичної культури не тільки знань зі свого предмета як засобу збереження й зміцнення здоров'я, а й певних особистих якостей, доповнюючи вміння вчити школярів правильно виконувати фізичні вправи через формування в них внутрішньої потреби вести здоровий спосіб життя.

Н. Сирота стверджує, що вплив педагога на учнів часто залежить від його авторитету. Чим він вищий, тим краще діти ставляться до предмета, тим вагомніше його слово.

Старшокласники люблять знаючого вчителя, поважають його організаторські здібності, вміння тримати дисципліну в класі.

Діти цінують ідейно-моральні якості вчителя, його поведінку, ставлення до учнів.

Ідеально, коли педагог досконало знає свій предмет, має організаторські здібності та високі моральні якості. До таких учителів авторитет приходить сам [4].

Важливо також ураховувати думки школярів із цього приводу. За результатами дослідження Н. Черненко про вимоги до педагога, на питання, яким повинен бути вчитель фізкультури, більшість відповідала, що фізично розвиненим, інтелектуальним, мусить мати широкий кругозір, бути добрим,

повинен уміти зацікавити учнів спортом, допомагати відстаючим школярам у фізичному розвитку, справедливим в оцінюванні, уміти «управляти дітьми» [5].

Завдання дослідження – визначити компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Відомо, що навчання у ВНЗ забезпечує визначений рівень готовності студента, а професіоналом він стане тільки в процесі професійної діяльності.

У науковій літературі описано різні підходи до визначення поняття «готовність», але ми зупинимося на таких. Готовність – необхідне приготування, підготовка до чого-небудь.

Формування готовності – це утворення таких необхідних ставлень, рис особистості та майстерності, які допомагають студенту свідомо й добросовісно, зі знанням справи підготуватися до професійної діяльності [6, 343].

Готовність, на нашу думку, – це установка особистості на розв'язання певних педагогічних завдань.

Отже, формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів ми розуміємо як їхню професійну підготовку, яка виражається в здатності навчити учнів якісно виконувати фізичні вправи, формуючи при цьому в них потребу займатися самостійно фізкультурно-оздоровчою діяльністю, та забезпечується сформованістю мотивації та знань, умінь і навичок, особистої фізичної культури.

М. В. Козуб зазначає, що модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберігальної діяльності в школі включає в себе фізичний, мотиваційний, когнітивний, практичний і рефлексивний компоненти [7].

О. А. Стасенко розробив такі критерії готовності, як мотиваційно-ціннісний, операційно-діяльнісний, розвивально-вольовий [8].

К. В. Короленко розглядає готовність як системну характеристику, яка складається з таких компонентів: мотиваційного – формування інтересу до оздоровчої діяльності; діагностичного (контрольного) – володіння методами діагностики на долікарняному рівні; технологічного – базова рухова підготовка, технологія оздоровчої діяльності [9].

На думку Г. Ю. Куртової, основними критеріями готовності є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та самооцінний [10].

Отже, проаналізувавши науково-методичну літературу, ми з'ясували, що автори по-різному визначають компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи в школі, залежно від певного напрямку роботи. На основі цього ми зробили висновок, що готовність майбутніх фахівців фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів, на наш погляд, буде успішною, якщо ця модель матиме такі структурні компоненти:

- 1) мотиваційний;
- 2) гностичний;
- 3) технологічний;
- 4) рефлексивний.

Основними критеріями готовності майбутніх фахівців фізичної культури до використання знань у професійній діяльності, що охоплює *мотиваційний компонент*, є розуміння суті та соціального значення своєї спеціальності, прагнення до особистісного й фахового зростання, уміння мотивувати свої інтереси, переконання, потреби, бо тільки той спеціаліст може виховати в школярів стійкий інтерес займатися фізичними вправами не тільки на уроці, а й самостійно, для якого фізична культура не тільки засіб заробити кошти, а й життєва необхідність вести здоровий спосіб життя.

Гностичний компонент відображає володіння професійно спрямованою системою теоретичних знань про самостійні заняття фізичними вправами, уміння проводити діагностику й аналіз власної діяльності із формування наукових понять та методичної роботи, визначити перспективи розвитку навчально-матеріального забезпечення, вивчати передовий досвід із формування наукових понять.

Технологічний компонент готовності (рухові вміння, фізичний розвиток, фізична підготовленість) виявляється у власній фізичній досконалості особистості, яка має такі рівні здоров'я та фізичного розвитку, котрі дають їй змогу в майбутньому професійно використовувати набуті знання під час навчання у ВНЗ у практичній діяльності; передбачає вміння володіти методами діагностики на долікарському рівні. Адже дані самоконтролю сигналізують про зміни, що відбуваються в організмі під впливом систематичних занять фізичними вправами. А показники пульсу, ваги, динамометрії,

дихання – об’єктивні ознаки, які свідчать про правильність проведення занять фізичними вправами та їх вплив на організм.

Рефлексивний компонент визначається спрямованістю на розвиток самосвідомості: самоорганізацію творчої активності, самоаналіз себе, свого психологічного стану, своєї розумової діяльності, зокрема, здатності критично ставитися до своєї особистості, професійних якостей як фахівця фізичної культури.

Проте досягнення належних результатів у підготовці вчителів фізичної культури до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів можливе за умови, якщо майбутній фахівець у навчанні матиме особистий успіх. Тому, на наш погляд, підготовка спеціалістів фізичної культури до організації учнів самостійно займатися фізичними вправами повинна бути особистісно зорієнтованою. Це допоможе майбутньому педагогу сформувати навички самовизначення, самоорганізації, самоосвіти та оволодіти такими компонентами: особистісно-гуманною спрямованістю у виборі завдань, змісту й способів організації навчальної роботи, системним баченням студентами майбутньої фізкультурно-оздоровчої діяльності, використанням інноваційних технологій.

Цикл спортивно-педагогічних дисциплін дає студентам знання про фізкультурно-оздоровчу роботу, методичні та практичні вміння. А розроблений нами спецкурс «Самостійна фізкультурно-оздоровча діяльність школярів» допоможе студентам краще вивчити види самостійних занять фізичними вправами, щоб у майбутній професійній роботі вміти організувати самостійну фізкультурно-оздоровчу діяльність учнів.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, запропонована модель формування готовності студентів факультету фізичного виховання ВНЗ до організації школярів самостійно займатися фізкультурно-оздоровчою діяльністю ґрунтується на взаємозв’язку мотиваційного, гностичного, технологічного та рефлексивного компонентів готовності. Однак на перший план поряд із оволодінням предметними знаннями, уміннями й навичками ставиться формування особистості майбутнього спеціаліста фізичної культури.

У подальших дослідженнях передбачається вивчити основні структурні компоненти моделі формування готовності майбутніх учителів до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів.

Список використаної літератури

1. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : дис... . канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Іванова. – К., 2007. – 376 с.
2. Фролов В. Д. Формування професійно важливих якостей у майбутніх фахівців на заняттях фізичного виховання у ВНЗ / В. Д. Фролов, Я. І. Олексієнко, І. О. Дудник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N148/N148p095-097.pdf.
3. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : [монографія] / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 442 с.
4. Сирота Н. Педагогічні роздуми / Н. Сирота // Здоров’я та фізична культура. – 2007. – № 14. – С. 5.
5. Черненко Н. Яким повинен бути вчитель фізкультури / Н. Черненко // Здоров’я та фізична культура. – 2006. – № 26. – С. 1.
6. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю. Д. Железняк, В. А. Кашкаров, И. П. Кравцевич ; под ред. Ю. Д. Железняка. – М. : Изд. центр «Академия». – 2002. – 384 с.
7. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе : автореф. дис. канд. ... пед. наук : 13.00.08 / М. В. Козуб. – Киев, 2007. – 22 с.
8. Стасенко О. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до позакласної роботи в основній школі / О. Стасенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/PVSSH/2009_25/043.htm.
9. Короленко К. В. Формирование готовности студентов факультета физического воспитания и спорта к оздоровительной деятельности / К. В. Короленко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2009_8/09kkvsha.pdf.
10. Куртова Г. Ю. Биомеханичні знання у професійній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури / Г. Ю. Куртова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2009_11/09kguptt.pdf.

Анотації

Аналіз факторів, що обумовлюють виникнення в учнів різних патологічних станів, свідчить про недоліки фізичного виховання в школі та позашкільних формах роботи, що впливають на фізичний розвиток і підготовленість школярів. Тому успішне розв'язання цієї проблеми можливе за умови покращення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зокрема щодо організації учнів самостійно виконувати оздоровчі фізичні вправи. У статті розкрито основні чинники формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури до організації школярів самостійно займатися оздоровчими фізичними вправами, суть поняття «готовність студентів до самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності» та показано структуру формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання знань про види самостійних занять фізичними вправами в професійній діяльності.

Ключові слова: формування готовності, самостійна оздоровча діяльність, учитель фізичної культури, модель підготовки спеціалістів.

Евгений Жуковский. Формирование готовности будущих учителей физической культуры к организации самостоятельной физкультурно-оздоровительной деятельности школьников. Анализ факторов, которые обуславливают возникновение в учеников разных патологических состояний, свидетельствует о недостатках физического воспитания в школе и внешкольных формах работы, которые влияют на физическое развитие и подготовленность школьников. В статье раскрыты основные факторы формирования готовности будущих специалистов физической культуры к организации школьников самостоятельно заниматься оздоровительными физическими упражнениями, суть понятия «готовность студентов к самостоятельной физкультурно-оздоровительной деятельности» и показана структура формирования готовности будущих учителей физической культуры к использованию знаний о видах самостоятельных занятий физическими упражнениями в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: формирование готовности, самостоятельная оздоровительная деятельность, учитель физической культуры, модель подготовки специалистов.

Yevgen Zhukovskiy. Formation of Readiness of Future Physical Culture Teachers for Organization of Independent Physical Culture Health-Improving Activity of Schoolchildren. Analysis of factors that condition occurrence of different pathological states among schoolchildren testify lack of physical education at school and extracurricular forms of work that influence on physical development and preparedness of schoolchildren. The article discloses the main factors of formation of readiness of future physical culture specialists for organization of schoolchildren to independently practice health-improving physical exercises, explains the notion «readiness of students for independent physical culture health-improving activity» and shows the structure of formation of readiness of future physical education teachers for knowledge deployment about the forms of independent exercises in their professional activity.

Key words: readiness formation, independent health-improving activity, physical education teacher, model of specialists' preparation.